

پنج‌بره‌ای تا خورشید

نگاهی نقدآمیز بر فرهنگ و اخلاق در قرآن

مؤلفان:

احسان کشتورز کندلی

دکتر علیرضا علی‌دلی

(عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

سرشناسه	کشت‌ورز کندازی، احسان، ۱۳۷۲ -
عنوان و نام پندآور	پنجره‌ای تا خورشید: نگاهی نقادانه به فرهنگ و اخلاق در قرآن / مولفان احسان کشت‌ورز کندازی، علیرضا علیزاده؛ ویراستار علمی سولماز مظفری.
مشخصات نشر	شیراز: تخت جمشید، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۳۱۱ ص: ۵/۲۱ × ۵/۱۳ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۸۳-۳۱۶-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتاب حاضر نقدی بر کتاب "درآمدی به ظرفیت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن" تألیف ابوالفضل خوش‌منش، تلخیص کتاب "مراحل اخلاق در قرآن" و کتاب "منزلت عقل در هندسه معرفت دینی" تألیف عبدالله جوادی‌آملی است.
عنوان دیگر	نگاهی نقادانه به فرهنگ و اخلاق در قرآن.
موضوع	قرآن -- اخلاق
موضوع	Qur'an -- Ethics
موضوع	خوش‌منش، ابوالفضل، ۱۳۳۸ - . درآمدی به ظرفیت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن -- نقد و تفسیر
موضوع	قرآن -- مسائل لغوی
موضوع	Qur'an -- Language, Style
موضوع	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
موضوع	موسیقی در قرآن
موضوع	Music in the Qur'an
موضوع	هنر قرآن
موضوع	Arts in the Qur'an
موضوع	عقل، ای (اسلام)
موضوع	Rationalism, Islamic
موضوع	عقل، ایس
موضوع	Faith and reason
موضوع	سینمایی، س.ا.س.ا. ۱۳۳۵-
شناسه افزوده	مظفری، سولماز، ۱۳۰۰ - . ویراستار
شناسه افزوده	جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲ - . مراحل اخلاق در قرآن
شناسه افزوده	جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۰۰ - . منزلت عقل در هندسه معرفت دینی
شناسه افزوده	۱۳۹۷ ۵۲۰۱۰۱/۳/۵۵۶۹۲ BP
رده بندی کنگره	۳۹۷/۱۵۹
رده بندی دیویی	۵۲۸۶۶۹۲
شماره کتابشناسی ملی	

پنجره‌ای تا خورشید

نگاهی نقادانه به فرهنگ و اخلاق در قرآن

نویسندگان: احسان کشت‌ورز کندازی، دکتر علیرضا علیزاده

ناشر: تخت جمشید ■ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

ویراستار علمی: دکتر سولماز مظفری ■ ویراستار ادبی: دکتر ندا نورپیشه

طراح جلد: جواد مؤمن‌زاده ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۳-۳۱۶-۷

شمارگان: ۵۰۰۰ جلد ■ چاپ و صحافی: دنا

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

مرکز نشر: شیراز، خیابان پیروزی، انتشارات تخت جمشید، تلفن: ۰۷۱-۳۲۲۴۵۴۰۱

مرکز پخش: انتشارات قشقای - انتشارات نگارستان ادب، تلفن: ۰۷۱-۳۲۲۴۲۶۷۰

Web Site: www.parsnashr.ir
E-mail: nashershiraz@yahoo.com

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
-------	----

فصل ۱:

نقد و بررسی کتاب در این به معرفت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن	۱۵
--	----

مقدمه	۱۷
-------	----

هدف و شیوه نقد کتاب	۱۸
---------------------	----

شیوه نقد	۲۲
----------	----

نظر دکتر ابرافضل خوش‌منش درباره نقد اثر خوش‌منش	۲۵
---	----

بخش اول: «کلیات»	۲۷
------------------	----

۱-۱ معرفی نویسنده کتاب	۲۷
------------------------	----

۲-۱ نقد جلد کتاب	۲۸
------------------	----

۳-۱ شناخت مخاطب کتاب	۳۰
----------------------	----

۴-۱ نقد صفحات آغازین کتاب	۳۰
---------------------------	----

بخش دوم: «نقد کتاب از نظر اصول نگارشی، ویرایشی و ساختاری»	۳۹
---	----

۱-۲ نقد کتاب از نظر اصول نگارشی، ویرایشی و ساختاری	۳۹
--	----

۵۱	بخش سوم: «نقد شاخص‌های ارزیابی شکل ظاهری کتاب» «نقد و بررسی طراحی متن کتاب»
۵۱	۱-۳ نقد طراحی متن کتاب (ملاحظات شکل شناختی)
۵۱	۲-۳ اندازه صفحات متن
۵۳	۳-۳ صفحه‌آرایی
۵۶	۴-۳ پیام‌های اصلی متن کتاب
۵۹	۵-۳ پیام‌های فرعی متن کتاب
۶۳	بخش چهارم: «ارزش‌گذاری و شناسایی نقاط قوت و ضعف متن، همراه با استدلال»
۶۴	معیارهای نقد بررسی کتاب
۶۷	۱-۴ نقد محتوایی فصل اول کتاب
۷۵	۲-۴ نقد محتوایی فصل دوم کتاب
۷۸	۳-۴ نقد محتوایی فصل سوم کتاب
۸۰	۴-۴ نقد محتوایی فصل چهارم کتاب
۸۲	۵-۴ نقد محتوایی فصل پنجم کتاب
۸۴	۶-۴ نقد محتوایی فصل ششم کتاب
۸۷	۷-۴ نقد محتوایی فصل هفتم کتاب
۸۸	۸-۴ نقد محتوایی فصل هشتم کتاب
۹۳	بخش پنجم: نقد صفحات آخر - نتیجه‌گیری - پیشنهاد

فصل ۲:

۹۹	تلخیص کتاب مراحل اخلاق در قرآن
۱۰۲	شیوه تلخیص کتاب

منبع تلخیص کتاب	۱۰۶
معرفی نویسنده و کتاب	۱۰۶
بخش اول: موانع نظری و عملی سیر و سلوک	۱۰۹
بخش دوم: مراحل مانع‌زدایی از سیر و سلوک	۱۲۵
بخش سوم: مقامات عارفان و مراحل سیر و سلوک	۱۴۱

فصل ۳:

تلخیص کتاب منزلت عقل در هندسه معرفت دینی	۱۷۱
مقدمه	۱۷۳
بخش اول: منزلت عقل	۱۷۵
تحلیل مفاهیم پایه	۱۷۵
شان عقل در قلمرو دین	۱۷۷
نسبت عقل و نقل	۱۸۰
تعارض عقل و نقل	۱۸۰
بخش دوم: آثار و نتایج هماهنگی و همتایی عقل و نقل	۱۸۳
تعارض علم و دین	۱۸۳
اسلامی کردن علوم و دانشگاه‌ها	۱۸۶
تأثیر همگامی عقل و نقل در قلمرو علوم اسلامی	۱۹۰
مسئله تفکیک	۱۹۴
برای مطالعه بیشتر «نقد و بررسی کتاب «سبک زندگی اسلامی»	۲۰۰
منابع	۲۰۷

مقدمه

بی تردید ارتقای فرهنگ و اجتماعی جامعه، مرهون اهتمام معلمان فرهیخته و توانمندی است که با کسب شایستگی‌های حرفه‌ای، تربیت علمی و معنوی دانش‌آموزان را هدف متعالی خود قرار داده و برای ابراز اسلامی، فداایی درخشان‌تر نوید می‌دهند. از این رو، دانشگاه فرهنگیان به عنوان مهم‌ترین نهاد تخصصی تربیت معلم در کشور، مسئولیت تربیت معلمان طراز جمهوری اسلامی ایران بر اساس نظام تعلیم اسلامی را عهده‌دار است؛ لذا، بایستی همه برنامه‌های آموزشی، فرهنگی و دانشجویی این دانشگاه در راستای زمینه‌سازی برای کسب شایستگی‌های عام و خاص معلمی توسط دانشجویان معلمان سامان یابد. بدیهی است در این میان، نقش فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی به لحاظ مادیات اختیاری و انتخابی آن، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. برگزاری شایسته این گونه مسابقات، می‌واند باعث برانگیختن شور و شوق یادگیری و رشد همه‌جانبه در میان دانشجویان معلمان شده و فضای انگیزشی را در دانشگاه رقم زند.

با آغاز جشنواره فرهنگی اجتماعی دانشگاه فرهنگیان در سراسر کشور، ضمن شرکت در بخش پژوهشی، توانستم در رشته‌های «نقد و بررسی کتاب» و «تلخیص کتاب» رتبه نخست را در سطح ملی و کشوری از آن خود کنم. خداوند را شاکرم که فرصتی در اختیار من قرار داد تا بتوانم خیل عظیمی از اطلاعات را برگنجینه‌ی دانش جوانی‌ام بیافزایم و با دیدگاه مولف کتاب و اصول علمی نقد و تلخیص کتاب، به تسلطی در حد خود برسم. گفتنی است، همان‌طور که بررسی دائمی فعالیت‌های زندگی ضروری است، بررسی فعالیت‌های علمی و تلاش برای بهبود و اصلاح واقعی آن‌ها ضرورت بیش‌تری دارد. با توجه به این امر، مقوله‌ای به نام «نقد و

بررسی آثار علمی» نمایان می‌شود. پویایی و توسعه پژوهش و تولیدات علمی در جوامع، در گرو نقد آثار است (سلطانی، ۱۳۸۶)؛ بنابراین، نقد صحیح باعث پیشرفت علم و توسعه فرهنگ در جامعه می‌شود و اگر نقد نباشد علم پیشرفت نمی‌کند (ذاکری، ۱۳۸۸). هم‌چنین، باید اذعان کرد که تلخیص کتاب یک «هنر» است که نمی‌تواند تنها از طریق آموزش به دست آید. اصولاً علاوه بر آموزش، علاقه‌مندی و مهم‌تر از همه «توانمندی» خلاصه‌کننده، نقش اساسی در خلاصه کردن دارد که این مهم، تنها از طریق ترغیب و راهنمایی‌های شایسته‌ی استاد ارجمند جناب آقای دکتر علیرضا علیدادی در این راستا، حاصل شد. با توجه به اهمیت و ارزشمند بودن کار تحقیق و پژوهش در همه حوزه‌ها، مخصوصاً در حوزه فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان، مولفان را بر آن داشت تا کتب منتخب جشنواره فرهنگی اجتماعی دانشگاه فرهنگیان (کتب ارسته شده پیرامون فرهنگ و اخلاق در قرآن) را مورد نقد و بررسی کامل قرار داده و برخی پایه‌های ضرورت خلاصه، جمع‌آوری و تدوین کنند. اسامی این کتاب‌ها به این شرح است: ۱. کتاب درآمدی بر ظرفیت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن، اثر دکتر ابوالفضل خوش‌منش؛ ۲. کتاب مراحل اخلاق در قرآن، اثر آیت‌الله جوادی آملی؛ ۳. کتاب منزلت عقل در هندسه معرفت دینی، اثر آیت‌الله جوادی آملی. به عبارت بهتر، این کتاب تحت عنوان «پنجره‌ای تا خورشید (نگاهی نقادانه به فرهنگ و اخلاق در قرآن)»، در قالب سه فصل به شرح ذیل آماده شده است:

فصل نخست: نقد و بررسی کتاب درآمدی بر ظرفیت‌های فرهنگی هنری زبان قرآن: این فصل از کتاب، ضمن بیان هدف و شیوه نقد، با هدف نقد و بررسی علمی پیکره و محتوای کتاب «درآمدی بر ظرفیت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن»، تالیف دکتر ابوالفضل خوش‌منش، از سری کتاب‌های انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات تهران انجام شده است. بدین صورت که نخست، به معرفی نویسنده کتاب، نقد عنوان، قطع و شناسنامه کتاب، نقد جلد کتاب، نقد صفحات آغازین کتاب و ساختار کتاب پرداخته شده و سپس نقد نگارشی، ویرایشی و ساختاری کل کتاب مورد بررسی قرار گرفته است. در پایان نیز، به نقد شاخص‌های ارزیابی شکل ظاهری کتاب، پیام‌های اصلی و فرعی متن، نقد محتوایی کل کتاب همراه با استدلال و ارائه شبکه مفهومی، اشاره شده است.

فصل دوم: تلخیص کتاب مراحل اخلاق در قرآن: این فصل از کتاب با هدف تلخیص کتاب ارزشمند «مراحل اخلاق در قرآن» تالیف مفسر ژرف‌اندیش قرآن کریم، حضرت آیت‌الله

جوادی آملی (دامت برکاته العالیه)، انجام شده است. در بخش نخست، ضمن بیان اصول کلی شیوه تلخیص کتاب (اعم از داستانی، مذهبی، تاریخی فلسفی، رمان و...) و همچنین معرفی نویسنده و موضوع کلی مورد بحث کتاب، به اهمیت کتاب در مقایسه با کتاب‌های مشابه پرداخته شده و سپس تلخیص هر بخش به شکل جداگانه، انجام شده است. بدین صورت که قبل از ورود به هر بخش، به طور خیلی خلاصه موضوع بخش گفته شده و نمای کلی از آن به نمایش گذاشته شده است. در بخش اول کتاب مذکور، موانع نظری و عملی سیر و سلوک بررسی شده و به راه‌های مانع‌زدایی نیز به اجمال اشاره شده است. سپس در بخش دوم، بر اساس ترتیب کتاب «اوصاف الاشراف»، مراحل مانع‌زدایی از سیر و سلوک تشریح شده و سرانجام در بر همین بخش، مقامات عارفان و مراحل سیر و سلوک تبیین شده است. گفتنی است، در پایان هر بخش، خلاصه‌ای به صورت نمودار درج شده است.

فصل سوم: تلخیص کتاب «منزلت عقل در هندسه معرفت دینی»: این فصل از کتاب با هدف تلخیص کتاب ارزشمند «منزلت عقل در هندسه معرفت دینی» اثر حضرت آیت‌الله جوادی آملی (دامت برکاته العالیه)، انجام شده است. این فصل نیز همانند فصل قبل، پیش از ورود به هر بخش از کتاب آیت‌الله مصباح یزدی، به طور مختصر موضوع بخش گفته شده و نمای کلی از آن به نمایش گذاشته شده است. لازم به ذکر است، در پایان فصل سوم خلاصه‌ای از نقد کتاب «سبک زندگی اسلامی» تألیف دکتر احمد حسینی شریف، از مجموعه آثار مسابقات کشوری طرح بینش مطهر در دانشگاه فرهنگیان، برای مطالعه بیشتر آورده شده است. گفتنی است، ضمن استفاده از تجارب ارزشمند و راهنمایی‌های شایسته‌ی استادان بلندپایه جناب آقای دکتر علیرضا علیدادی، روش مورد استفاده در کتاب حاضر، روش تحلیلی است. می‌باشد و برای بالا بردن سطح روایی و پایایی کلی مطالب، از روش سکوسازی (سه سوال سازش) استفاده شده است.

بدون شک، در این کتاب کاستی‌ها و محدودیت‌هایی موجود است؛ از این رو، انتقادهای سازنده و هرگونه اظهارنظر صاحب‌نظران، دانشجویان و خوانندگان ارجمند به منظور اصلاح و ویرایش چاپ‌های بعدی، موجب کمال تشکر و امتنان خواهد بود.

اکنون که کار نهایی این کتاب به انجام رسیده است، وظیفه دارم از همه کسانی که به نوعی در پرورش فکری‌ام موثر بوده‌اند، تشکر نمایم. به ویژه از استادان ارجمندم، دکتر علی محمدی -سرپرست معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان-، دکتر عباس اناری-نژاد-سرپرست دانشگاه فرهنگیان استان فارس-، دکتر فرشید قاسمی و دکتر سلمان یوسفی؛ دوام وجودشان را از خداوند متعال خواهانم. از لطف بی‌کران استاد ارجمندم جناب آقای دکتر علی-عسکر نجفی- مدیرکل اداره آموزش و پرورش استان فارس- و همکاران گرانقدرشان جناب آقای مرتضی چراغی و محمدجعفر شکوهی، به دلیل تشویق، حسن‌ظن و پیگیری‌های مداومشان سپاس‌گزارم و توفیق روزافزونشان را مسئلت دارم. از لطف بی‌دریغ، دلسوزی و وظیفه‌شناسی استاد ارجمندم سرکار خانم دکتر سولماز مظفری، به دلیل بازخوانی نهایی و تکمیل مباحث ناقص و ترغیب وی در نهایت به بحث، از صمیم دل سپاس‌گزارم. همچنین، از سرکار خانم دکتر سمیه بهمنی که در تمام این سنین این اثر همراهم بودند و مرا یاری رساندند، صمیمانه سپاس‌گزارم؛ خداوند به همه‌ی این عزیزان طول عمر با برکت دهد.

امید است مطالب عنوان شده در این کتاب، راهنمای مفیدی برای معلمان، استادان، دانشجویان و علم‌آموزان باشد.

و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه أنیب

احسان کشت‌ورز کندازی

پاییز ۱۳۹۷